УДК 159.9:316.4.06
DOI https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2026.3.20

Донець О. І.
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри загальної та соціальної психології
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
ORCID: 0000-0002-1273-6205

АДИКТИВНА ПОВЕДІНКА СУЧАСНОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ: РОЛЬ МІКРО- ТА МАКРОСОЦІАЛЬНИХ ДЕТЕРМІНАНТ

ADDICTIVE BEHAVIOR OF CONTEMPORARY YOUTH IN THE CONTEXT OF SOCIAL TRANSFORMATION: THE ROLE OF MICRO- AND MACROSOCIAL DETERMINANTS

У статті здійснено теоретичний аналіз соціальних детермінант адиктивної поведінки сучасної молоді. Узагальнено підходи до розуміння феномену адикції у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі. Визначено спільні риси й відмінності у трактуванні механізмів її виникнення. Акцентовано, що зарубіжні дослідження переважно акцентують увагу на ритуалізації поведінкових практик і повторюваності моделей взаємодії як ключових чинників формування залежності, тоді як у вітчизняній традиції основна увага приділяється впливу зовнішнього об'єкта залежності. Наголошено, що сучасні форми адиктивної поведінки доцільно розглядати у широкому соціальному контексті, який визначається трансформацією суспільних норм. Встановлено, що нестабільність соціального середовища ускладнює процес адаптації молоді, посилює потребу у пошуку нових форм соціальної підтримки та підвищує ризик формування дезадаптивних моделей поведінки. Проаналізовано особливості впливу мікро- та макросоціальних детермінант на формування адиктивної поведінки. На мікросоціальному рівні розглянуто роль сім'ї та референтних груп як основних агентів соціалізації, що формують нормативні установки, цінності та поведінкові орієнтації особистості. Показано, що в умовах соціальної кризи вибір референтного середовища може зміщуватися у бік асоціальних спільнот, де адиктивні практики набувають нормативного характеру. На макросоціальному рівні розкрито значення суспільних інститутів, соціальних норм і механізмів інституціоналізації у забезпеченні стабільності соціального порядку. Окреслено, що трансформація нормативної системи в кризових умовах сприяє виникненню тимчасової соціальної дезадаптації, яка опосередковано підвищує ризик залучення молоді до адиктивних форм поведінки. Наголошено на необхідності комплексного врахування взаємодії мікро– та макросоціальних чинників під час дослідження механізмів формування адиктивної поведінки сучасної молоді.

Ключові слова: адикція, адаптація, ситуації невизначеності, особистість, життєстійкість, молодь, українська молодь, соціально-психологічна дезадаптація.

The article presents a theoretical analysis of the social determinants of addictive behavior among contemporary youth. Approaches to understanding the phenomenon of addiction in both Ukrainian and international scholarly literature are summarized. The common features and differences in the interpretation of the mechanisms underlying the development of addiction are identified. It is emphasized that international studies primarily focus on the ritualization of behavioral practices and the repetitive nature of behavioral patterns as the key mechanisms of addiction formation, whereas the Ukrainian scientific tradition places greater emphasis on the influence of the external object of addiction. It is argued that contemporary forms of addictive behavior should be considered within a broader social context shaped by the transformation of social norms. It is established that the instability of the social environment complicates the adaptation process of young people, increases the need to seek new forms of social support, and raises the risk of developing maladaptive patterns of behavior. The influence of micro– and macrosocial determinants on the formation of addictive behavior is analyzed. At the microsocial level, the role of the family and reference groups as the primary agents of socialization responsible for shaping normative attitudes, values, and behavioral orientations is examined. It is demonstrated that under conditions of social crisis, the choice of a reference group may shift toward antisocial communities in which addictive practices become socially normative. At the macrosocial level, the significance of social institutions, social norms, and institutionalization mechanisms in maintaining the stability of the social order is explored. It is outlined that the transformation of the normative system under crisis conditions contributes to temporary social maladaptation, which indirectly increases the risk of youth involvement in addictive forms of behavior. The study emphasizes the necessity of comprehensively considering the interaction between micro- and macrosocial factors in investigating the mechanisms underlying the formation of addictive behavior among contemporary youth.

Key words: addiction, adaptation, situations of uncertainty, personality, resilience, youth, Ukrainian youth, socio-psychological maladaptation.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Постановка проблеми. Українське суспільство наразі стикається зі значними соціальними трансформаціями. Повномасштабне вторгнення, постійна загроза життю та здоров'ю, економічна нестабільність та кризові процеси у суспільстві істотно впливають на життєдіяльність наших співгромадян, зокрема на молодь. Одним із найбільш поширених проявів дезадаптації в умовах соціальної невизначеності є адиктивна поведінка, яка постає як спосіб тимчасового зниження психологічної напруги та пошуку стабільності у зміненому соціальному середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В науковій літературі існує стала традиція розглядати адикції як форму залежної поведінки – тобто такої поведінки, що передбачає стійку потребу в певному об'єкті або виді діяльності, – яка у переважній більшості випадків формується під впливом зовнішнього об'єкту. При цьому в сучасних дослідженнях адикція трактується як явище, що може мати як хімічний, так і нехімічний характер. Подібне розуміння є характерним як для зарубіжної, так і для вітчизняної наукової спільноти, що простежується, зокрема, у працях Л. Абсалямової, Н. Берегової, В. Колби, J. Lemon, L. T. Lam, S. W. Liu та інших дослідників [1–3; 16–18]. Разом з тим необхідно зазначити, що попри загальну узгодженість підходів, представлених у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі щодо базового розуміння феномену адикції, існують певні відмінності у трактуванні механізмів її формування та специфіці прояву феномену адикції. Зокрема, J. Deleuze, L. Rochat, M. Van der Linden наголошують на тому, що адиктивна поведінка не завжди пов'язана із систематичним уживанням психоактивних речовин. На думку зазначених авторів, визначальним чинником адикції може виступати не лише сам об'єкт залежності, а й сформований спосіб поведінки, який набуває стійкого, повторюваного характеру [14, с. 50–54].

У такому розумінні адикції основний акцент переноситься не на сам об'єкт (наприклад психоактивну речовину), а радше на ритуалізацію та повторюваність поведінкових практик. Відповідно, визначальне значення має не лише сам об'єкт залежності чи психоактивна речовина, а й сформований поведінковий патерн, який відтворюється у схожих умовах – не тільки безпосередній акт взаємодії із об'єктом залежності (наприклад алкоголем чи соціальними мережами, тощо), але й сукупність дій, які передують та супроводжують вибір певного місця, часу, способу здійснення поведінки, дотримання усталених індивідуальних ритуалів тощо. Регулярне відтворення таких дій поступово витісняє альтернативні моделі поведінки, унаслідок чого формується стійкий адиктивний патерн, який починає визначати повсякденну активність індивіда [14, с. 50–54]. В іноземній літературі більший акцент робиться на дослідження саме соціальних умов виникнення адикції і їх трансформування, зокрема така практика є більш притаманною дослідженням нехімічних адикцій [15; 19].

У працях вітчизняних авторів, на відміну від низки зарубіжних досліджень, де першочергова увага приділяється ритуалізації поведінки та закріпленню повторюваних поведінкових практик, основний акцент частіше робиться на зовнішньому об'єкті залежності. Таким об'єктом можуть виступати психоактивні речовини або інші стимули, взаємодія з якими зумовлює формування стійкої залежної поведінки [1–3; 9–13].

Отже, у контексті розуміння проблеми адикції відмінність між зазначеними підходами полягає насамперед у різному трактуванні провідного механізму формування адиктивної поведінки. Якщо в низці зарубіжних досліджень основна увага зосереджується на ритуалізації та повторюваності поведінкових практик, які поступово витісняють нормативні моделі поведінки, то у вітчизняній літературі першочергове значення частіше надається об'єкту залежності [1–3; 9–13]. Разом із тим загальний аспект розгляду явища дає змогу пояснити особливості трансформації адиктивної поведінки в сучасних соціальних умовах, коли поряд із традиційними формами залежності дедалі більшого поширення набувають нові способи реалізації адиктивних практик, які зумовлюються саме соціальною складовою.

Метою нашого дослідження є теоретичний аналіз соціальних детермінант адиктивної поведінки сучасної молоді.

Виклад основного матеріалу. Звертаючись до результатів аналітичних звітів щодо адиктивної поведінки в Україні, можна зробити висновок, що, попри активне поширення нехімічних форм залежності, хімічні адикції продовжують демонструвати стійку тенденцію до розповсюдження серед молоді [4–6; 8]. Це дає підстави припускати, що пояснення сучасної адиктивної поведінки не може обмежуватися виключно аналізом окремих об'єктів залежності чи технологічних змін, а потребує врахування ширшого соціального контексту, у межах якого відбувається соціалізація та адаптація особистості. Одним із значущих соціальних чинників впливу на особистість є сучасна суспільна трансформація, яка відбувається під впливом повномасштабної війни та супроводжується глибокими соціальними змінами.

За умов суспільної трансформації актуалізація адиктивної поведінки зумовлюється не стільки самим об'єктом залежності, скільки кризовим характером соціального середовища, у якому перебуває індивід. Воєнні дії спричиняють зміни раніше усталених соціальних норм, що призводить до погіршення соціально-економічних умов життя та перебудови звичних моделей соціальної взаємодії. Висока динамічність, яка є характеристикою кризового соціального середовища, означає безперервність трансформацій нормативних умов функціонування суспільства. Таким чином, значна частина української молоді стикається з необхідністю постійної адаптації до нових умов існування, які характеризуються високою невизначеністю та нестабільністю. Варто зазначити, що означений процес адаптації до нових соціальних умов фактично не завершується,

оскільки об'єкт адаптації залишається нестабільним і продовжує змінюватися. Зазначені процеси проявляються як на мікросоціальному рівні − у сім'ї, найближчому соціальному оточенні та референтних групах, так і на макросоціальному рівні, який охоплює функціонування суспільних інститутів, нормативної системи та соціального порядку загалом. Взаємодія цих рівнів формує складне адаптаційне середовище, у межах якого зростає ризик виникнення дезадаптивних форм поведінки, зокрема адиктивних.

За таких умов одним із можливих способів адаптації стає пошук нової референтної групи, яка забезпечує індивіду відносно стабільну систему норм, цінностей і моделей взаємодії. Особливої значущості набувають соціальні групи, які характеризуються послідовністю власних правил і передбачуваністю поведінки своїх учасників. Навіть якщо такі групи частково не узгоджуються з загальноприйнятими соціальними нормами, вони можуть сприйматися індивідом як усталені в умовах загальної соціальної невизначеності. Саме тому для комплексного розуміння механізмів виникнення адиктивної поведінки доцільно розглянути роль мікро- та макросоціальних детермінант, а також особливості їхнього впливу на процес формування залежної поведінки сучасної молоді.

Аналіз літератури свідчить, що поняття мікросоціального середовища не має універсального трактування. Загалом можна виокремити два основні підходи до розуміння цього явища. Перший підхід ґрунтується на розумінні мікросоціального середовища переважно через інституалізацію сім'ї. У його межах сім'я розглядається як первинна та найменша соціальна одиниця, у якій відбувається початкова соціалізація особистості, формуються базові цінності, норми поведінки та інтереси, що надалі визначають особливості інтеграції індивіда до інших соціальних спільнот. Таким чином, сім'я виступає фундаментом подальшого розвитку соціальних взаємодій особистості [7]. Разом із тим, таке трактування не повною мірою відображає специфіку мікросоціального впливу. Зведення мікросоціального рівня виключно до сім'ї залишає поза увагою інші малі соціальні групи, які також безпосередньо впливають на процес соціалізації індивіда. Крім того, поза межами такого підходу опиняється роль інших локальних соціальних інституцій та форм міжособистісної взаємодії, що можуть здійснювати не менш значущий вплив на формування моделей поведінки особистості. З огляду на це, мікросоціальне середовище доцільно розглядати як сукупність усіх найближчих соціальних груп та інституцій, з якими індивід перебуває у безпосередній взаємодії.

Альтернативний підхід до розуміння мікросоціального середовища представлений у вітчизняній науковій традиції, зокрема у В. В. Москаленко [7]. На думку авторки, сім'я, хоча і залишаючись одним із провідних чинників первинної соціалізації особистості, не може розглядатися як єдиний елемент мікросоціального середовища. Формування особистості відбувається під впливом сукупності малих соціальних груп, кожна з яких бере участь у становленні ціннісних орієнтацій, нормативних уявлень та моделей поведінки індивіда. Тобто сім'я виступає первинним середовищем формування нормативної поведінки особистості (але не зводиться до неї виключно), в межах якого індивід засвоює базові соціальні норми, цінності та моделі взаємодії, які створюють основу для подальшої соціалізації.

У контексті подальшої ширшої соціальної залученості особливого значення набувають референтні групи, формування та вибір яких безпосередньо пов'язані з процесом соціалізації особистості. Потреба у соціальній належності реалізується через пошук референтної групи, цінності, норми та моделі поведінки якої є найбільш близькими для конкретної особистості. Саме така група або групи стають важливим джерелом соціальної підтримки, самоідентифікації та закріплення поведінкових установок. Водночас характер цього процесу значною мірою залежить від суспільних умов, у яких перебуває індивід. Зокрема, кризові явища, такі як воєнні дії, економічна нестабільність чи інші форми суспільної трансформації, здатні змінювати механізми соціальної інтеграції та впливати на вибір референтного середовища.

В цілому референтні для особистості групи можуть обиратися засновуючись на її інтересах, значущих для неї видах діяльності чи ціннісних орієнтаціях (наприклад навчальних або професійних). За умови їхньої соціальної спрямованості референтні групи виконують адаптаційну функцію, забезпечуючи індивіду відчуття належності, соціальної підтримки та можливість конструктивної самореалізації [7]. Водночас, у кризових соціальних умовах процес пошуку референтної групи може набувати іншого характеру. За наявності тривалої соціальної невизначеності або порушення звичних механізмів соціальної інтеграції індивід прагне знайти соціальне середовище, яке забезпечуватиме йому відчуття стабільності. У таких умовах вибір референтної групи не завжди відбувається в межах соціально схвалюваних спільнот. Референтною групою може стати спільнота, у якій адиктивні практики є нормативним або соціально прийнятним елементом взаємодії, що підвищуватиме ймовірність поступового засвоєння означених адиктивних практик індивідом [1–3; 16–18]. У такому випадку адиктивна поведінка формуватиметься не лише як наслідок індивідуальних особливостей особистості, а й як результат впливу групових норм, цінностей та механізмів соціального прийняття [20].

Поряд із мікросоціальним середовищем важливу роль у формуванні адиктивної поведінки відіграє макросоціальний рівень. На відміну від безпосереднього впливу малих соціальних груп, макросоціальне середовище визначає загальні умови функціонування суспільства, формуючи систему соціальних норм, цінностей та інституцій, у межах яких відбувається соціалізація особистості. Особливість макросоціального впливу полягає в тому, що він реалізується переважно опосередковано. Якщо мікросоціальне

середовище безпосередньо взаємодіє з індивідом через сім'ю, референтні групи та найближче соціальне оточення, то макросоціальний рівень впливає через функціонування суспільних інститутів, нормативної системи та загальноприйнятих моделей соціальної поведінки. Відповідно, трансформація суспільних інститутів або зміна нормативного порядку неминуче позначається на діяльності мікросоціальних спільнот та особливостях соціалізації індивіда.

Такий характер макросоціального впливу зумовлений тим, що саме на цьому рівні формується загальна нормативна система суспільства. Соціальні норми набувають інституційного характеру лише за умови їх суспільного визнання та відтворення у діяльності соціальних інститутів і малих соціальних груп. Саме через цей механізм макросоціальне середовище визначає нормативні межі функціонування суспільства, які надалі відтворюються у процесі повсякденної соціальної взаємодії. Відповідно, макросоціальний рівень забезпечує відносну стабільність суспільного розвитку, оскільки підтримує функціонування системи соціальних норм, цінностей та інститутів. Ця нормативна стабільність створює передумови для передбачуваності соціальної взаємодії та ефективної соціалізації особистості. Однак, в умовах суспільної кризи зазначений механізм зазнає суттєвих трансформацій, кризові процеси впливають не лише на окремих індивідів, а й на функціонування суспільних інститутів і нормативної системи загалом. Унаслідок цього порушується звична стабільність соціального порядку, а усталені моделі поведінки втрачають частину своєї регулятивної ефективності.

Від так, криза відбивається на функціонуванні окремих соціальних інститутів, які змушені адаптуватися до нових суспільних умов. У цьому випадку йдеться не про втрату їхньої функціональної спроможності, а про трансформацію механізмів їх діяльності відповідно до зміненого соціального середовища. Іншими словами, кризові умови не ліквідовують соціальні інститути, а змінюють способи реалізації їхніх нормативних і регулятивних функцій. У контексті формування адиктивної поведінки особливого значення набуває здатність індивіда адаптуватися до таких змін. За цих обставин індивід нерідко продовжує орієнтуватися на попередні моделі соціальної взаємодії, які вже не повною мірою відповідають трансформованому соціальному середовищу. Унаслідок цього виникає ситуація невідповідності, за якої індивід продовжує орієнтуватися на нормативні зразки поведінки, сформовані за попередніх соціальних умов, тоді як суспільне середовище вже функціонує відповідно до нових правил і механізмів взаємодії. Така невідповідність між засвоєними моделями поведінки та актуальними соціальними вимогами ускладнює процес адаптації й може призводити до тимчасової соціальної дезадаптації. За таких обставин індивід прагне відновити відчуття соціальної належності та передбачуваності залучаючи соціальне оточення. Відповідно, посилюється роль референтних груп, які здатні запропонувати зрозумілу систему норм, цінностей і моделей взаємодії. Однак такий пошук не завжди завершується інтеграцією до соціально схвалюваних спільнот. У випадках, коли соціальна адаптація у нормативному середовищі ускладнюється, підвищується ймовірність залучення індивіда до асоціальних або девіантних груп, у межах яких адиктивні практики можуть виступати звичною формою групової взаємодії. У такому разі адиктивна поведінка формується не лише як індивідуальна реакція на кризову ситуацію, а й як результат взаємодії макросоціальних трансформацій із мікросоціальними механізмами соціалізації та групової належності.

Висновки. Проведений теоретичний аналіз дозволяє виокремити адиктивну поведінку сучасної молоді як результат взаємодії індивідуальних та соціальної складової (мікросоціальних і макросоціальних чинників), а не лише як наслідок впливу окремого об’єкта залежності. На первинному (мікросоціальному) рівні індивід засвоює норми, цінності і моделі поведінки за рахунок механізмів соціальної підтримки та прийняття. В умовах соціальної невизначеності референтні групи можуть виконувати адаптаційну функцію, водночас сприяючи засвоєнню адиктивних практик. На макросоціальному рівні вирішальну роль відіграють стан соціальних інститутів, нормативної системи та загальні умови функціонування суспільства. Соціальна трансформація, зокрема спричинена повномасштабною війною, змінює усталені умови соціалізації та адаптації молоді, підвищує рівень невизначеності й ускладнює прогнозованість соціальної взаємодії. Унаслідок невідповідності між раніше засвоєними моделями поведінки та новими соціальними вимогами може виникати тимчасова соціальна дезадаптація, що підсилює потребу в пошуку стабільного соціального середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Абсалямова Л. М. Психологічні механізми адиктивних порушень харчової поведінки. *Науковий* вісник Херсонського державного університету. Серія : Психологічні науки. 2017. Вип. 1, т. 1. С. 8–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2017_1%281%29__3.

2. Берегова Н., Колба В. Психологічні особливості формування адиктивної поведінки у сучасної молоді. Psychology Travelogs. 2023. № 2. С. 15–22. DOI: https://doi.org/10.31891/PT-2023-2-4.

3. Біленький Є. А., Козловець М. А., Саух І. В., Федоренко В. О., Котвицький А. А., Цибульський В. В., Жиловага А. С., Дебой В. М. Соціологія: словник термінів і понять : навч. посіб. / за заг. ред. Є. А. Біленького, М. А. Козловця. Київ : Кондор, 2006. 372 с. ISBN 966-435-140-9.

4. Звіт щодо наркотиків та алкоголю за 2020 рік (за даними 2019 року) : звіт. Київ : Державна установа «Центр психічного здоров’я і моніторингу наркотиків та алкоголю МОЗ України», 2020. 56 с.

5. Звіт щодо наркотичної та алкогольної ситуації в Україні за 2022 рік (за даними 2021 року) : звіт. Київ : Державна установа «Інститут психіатрії, судово-психіатричної експертизи та моніторингу наркотиків МОЗ України», 2022. 78 с.

6. Звіт щодо наркотичної та алкогольної ситуації в Україні за 2023 рік (за даними 2022 року). Київ : Державна установа «Центр громадського здоров'я МОЗ України», 2023. 141 с.

7. Москаленко В. В. Соціалізація особистості : монографія. Київ : Фенікс, 2013.

8. Національний звіт щодо наркотиків та наркотичної ситуації в Україні за 2021 рік (за даними 2020 року) : звіт. Київ : Державна установа «Центр психічного здоров'я і моніторингу наркотиків та алкоголю МОЗ України», 2021. 57 с.

9. Романенко О. В. Концептуальні засади психокорекції адиктивної поведінки неповнолітніх. Юридична психологія. 2021. № 2. С. 7–13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urpp_2021_2_3 (дата звернення: 17.08.2026).

10. Сізов Д., Саврасов М. Адикція як форма прояву поведінки сучасної молоді. Габітус. 2023. № 45. С. 166–171.

11. Соколенко М. О. Інтернет-адикція студентів. Актуальні проблеми психології в закладах освіти. 2022. Вип. 7. С. 134–139. DOI: https://doi.org/10.31812/psychology.v7i.7272.

12. Філоненко Л. Мотиваційні стимули укріплення ефективності соціально-позитивної поведінки. Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. 2017. Т. XI, № 16. С. 202–215.

13. Чорнописька В. Агресія як детермінуючий чинник протиправної поведінки людини. *Вісник* Національного університету «Львівська політехніка». Серія : *Юридичні науки*. 2023. Т. 10, № 2 (38). С. 125–130.

14. Deleuze J., Rochat L., Romo L., Van der Linden M., Achab S., Thorens G., Khazaal Y., Zullino D., Maurage P., Rothen S., Billieux J. Prevalence and characteristics of addictive behaviors in a community sample: A latent class analysis. Addictive Behaviors Reports. 2015. Vol. 1. P. 49–56. DOI: https://doi.org/10.1016/j.abrep.2015.04.001.

15. Favieri F., Forte G., Tambelli R., Tomai M., Casagrande M. I feel addicted to watching TV series: Association between binge-watching and mental health. PeerJ. 2023. Vol. 11. e15796. DOI: https://doi.org/10.7717/peerj.15796.

16. Lam L. T. The Roles of Parent-and-Child Mental Health and Parental Internet Addiction in Adolescent Internet Addiction: Does a Parent-and-Child Gender Match Matter? Frontiers in Public Health. 2020. Vol. 8. Article 142. DOI: https://doi.org/10.3389/fpubh.2020.00142.

17. Lemon J. Can We Call Behaviours Addictive? Clinical Psychologist. 2002. Vol. 6, No. 2. P. 44–49. DOI: https://doi.org/10.1080/13284200310001707411.

18. Liu S.-W., Chen S., Huang C., Vallario J. Parenting Style and Child Internet Addiction in China: Mediation Effect of Parental Active Meditation. International Journal of Environmental Research and Public Health. 2025. Vol. 22, No. 4. Article 461. DOI: https://doi.org/10.3390/ijerph22040461.

19. Tambelli R., Favieri F., Casagrande M. New Addictions in Late Adolescence and Emerging Adulthood: How Attachment Style May Predict Problematic Use of Social Networks and Binge-Watching. Healthcare. 2024. Vol. 12, No. 5. Article 556. DOI: https://doi.org/10.3390/healthcare12050556.

20. Watts L. L., Hamza E. A., Bedewy D. A., Moustafa A. A. A meta-analysis study on peer influence and adolescent substance use. Current Psychology. 2024. Vol. 43, No. 5. P. 3866–3881. DOI: https://doi.org/10.1007/s12144-023-04944-z.

Дата першого надходження статті до видання: 06.08.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 02.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 17.11.2026